

Rhagair

Lluniwyd y geiriadur Cymraeg - Gwyddeleg sylfaenol hwn ar gyfer myfyrwyr a defnyddwyr y Gymraeg a'r Wyddeleg. Cynnwys dros 14,000 o brifeiriau Cymraeg. Bydd yn werthfawr i'r sawl sydd yn chwilio am ymadroddion bob dydd neu am dermau, am gyfieithiadau o eiriau unigol a phriod-ddulliau. Rhydd gyfle i'r darllenydd ddysgu am strwythur gair ac ymadrodd yn ogystal â sillafu, cywair iaith a phatrwm gramadeg yr Wyddeleg.

Mae'r geiriadur yn cynnwys geirfa gyffredin eang, llawer o enghreifftiau mewn cyd-destun ac elfennau o'r iaith lenyddol. Defnyddir nodiadau i ddangos ffin ystyr y prifeiriau Cymraeg a hefyd i nodi rhannau ymadrodd yr Wyddeleg.

Ceir gramadeg Wyddeleg fel atodiad i egluro'r hyn a olygir wrth seiniau *cul a llydan*, rhediadau'r enw, y ferf, y cyplad a'r arddodiaid rhediadol. Ceir tabl treiglo hefyd ynghyd â'r rheolau treiglo ar gyfer enwau, berfau, ansoddeiriau ayyb.

Cyhoeddir y geiriadur hwn gan obeithio y caiff groeso fel adnodd gwerthfawr i hwyluso defnydd o'r ddwy iaith. Croesewir sylwadau gan ddarllenwyr, a gellir cysylltu â'r awdur drwy e-bost: joejohnmitch@gmail.com.

Can diolch i Diarmuid Johnson am ei waith fel golygydd ymgynghorol. Diolch hefyd i Barra Tóibín, Will Mahon, Ian Hughes, Felicity Roberts a Peadar O'Muircheartaigh am eu cyngor a'u cyfraniadau. Diolch i Undeb Athrawon UCAC am ei haelioni.

Réamhrá

Áis le haghaidh lucht labhartha agus foghlamtha na Breatnaise agus na Gaeilge atá sa bhfoclóir seo. Faightear anseo idir fhocail choitianta agus fhocail theicniúla, chomh maith le samplaí den úsáid choitianta agus blaiseadh den teanga liteartha.

- Athruithe Tosaigh na Breatnaise

bunfhoirm	séimhú	srónaíl	análaith
b...	f...	m...	
c...	g...		ch...
d...	dd...	n...	
g...	-...	ng...	
ll...	l...		
m...	f...		
p...	b...	mh...	ph...
rh...	r...		
t...	d...	nh...	th...

Úsáidtear an tábla thuas chun teacht ar bhunfhoirm an fhocail i ndiaidh na n-athruithe a thagann ar thúslireacha na Breatnaise. Mar shampla, leis an bhfocal **nhrwyn** san abairt - *Mae fy nhrwyn yn cosi* - is féidir teacht ar bhunfhoirm agus brí an fhocail faoi **trwyn** sa bhfoclóir.

Dála na Gaeilge, cuirtear **h** roimh ghutaí tosaigh - a, e, i, o, u, w, y - i dhá chomhthéacs ar leith sa Bhreatnais. Aithnítear túslioir na bunfhoirme leis an guta. Mar shampla, is féidir teacht ar bhrí **hysgol** faoi **ysgol**.

Séimhítear litir sa Bhreatnais sna cásanna seo a leanas:

- ainmfhocal baininsneach san uimhir uatha i ndiaidh an ailt **y:yr:’r** - *y gath*
- ainmfhocal baininsneach i ndiaidh **un** - *un gath*
- aidiacht ar lorg ainmfhocal baininsneacha san uimhir uatha - *cath fach*
- i ndiaidh na n-aidiachtaí sealbhacha **dy** agus **ei:’w** firinsneach - *dy gath*
- i ndiaidh **yn:’n** faisnéiseach - *mae hi ’n gath dda*
- i ndiaidh **mi:fe** dearfach - *mi ddysgodd hi*
- i ndiaidh na réamhfhocal **am, ar, at, dan, gan, heb, hyd, i, o, tros, trwy, wrth** - idir shimplí agus phearsanta - *darllenais am gathod ar ôl iddi fynd*
- i ndiaidh **ni** agus **na** diúltach más b, d, g, ll, m, rh an túslioir - *ni fydd*
- i ndiaidh **a** an fhoirm cheisteach - *a fydd cadeirio, tybed?*
- cuspóir briathar réimnithe - *darllenodd Sioned lyfr mawr*
- i ndiaidh na n-uimhreacha **dau, dwy, saith** agus **wyth** - *dwy gath*
- focal sa tuiseal gairmeach - *bobol bach!*
- i ndiaidh na gcónasc **pan** agus **neu** - *pan ddaw e*
- ainmfhocal ar lorg aidiachta nó dobhriathair - *o wir bwys*
- ainmfhocal baininsneach ar lorg orduimhir - *ail ferch*
- aidiacht i ndiaidh **cyn** agus **mor** le brí *chomh* - *cyn gynted*
- sa dara cuid de chomhfhocal - *drwgdybio*
- b, d, g, ll, m, rh i ndiaidh **oni** (ach amháin an briathar **bod**) - *oni ddylai*

Cuirtear *srónail* le litir sa Bhreatnais:

- i ndiaidh **fy** - *fy nheulu*
- i ndiaidh na réamhfhocal **yn:yng:ym** - *yng Nghymru*
- ar **blwydd, blynedd** agus **diwrnod** i ndiaidh **pum, saith, wyth, naw, deng, deuddeg, pymtheng, deunaw, ugain, deugain, trigain, can** - *pum mlynedd*

Cuirtear athrú *anáilaithe* le c, p, t sa Bhreatnais:

- i ndiaidh na bhforainmneacha sealbhacha baininsneacha **ei:’w** - *i’w chath*
- i ndiaidh **ni** diúltach - *ni chaiiff*
- i ndiaidh na huimhreacha **tri** agus **chwe** - *tri char*
- i ndiaidh an chónaise **a**, agus na réamhfhocal **â, gyda, tua** - *tua thre*
- i ndiaidh **oni** (ach amháin an briathar **bod**) - *oni phallodd*

Cuirtear **h** roimh ghuta sna cásanna seo a leanas:

- i ndiaidh na haidiachta sealbhaí **ei:’w** baininsneach - *ei henw*
- i ndiaidh na bhforainmneacha sealbhacha **ein** agus **eu** - *ein hiaith*

- Ord na hAibitire

a, b, c, ch, d, dd, e, f, ff, g, ng, h, i, (j), (k), l, ll, m, n, o, p, ph, r, rh, s, t, th, u, w, y, (z). Tagann *tangnefedd* roimh *tan*. Is féidir *ch* nó *ts* a úsáid leis an fhuaim /tʃ/ a scríobh: *Cheina* nó *Tseina*. Scríobhtar j, k, agus z i roinnt focail iasachta.

- Byrfoddau (Noda)

<i>a.</i>	ansoddair	<i>ab.</i>	ansoddair berfol
<i>adf.</i>	adferf	<i>afr.</i>	afreolaidd
<i>amh.</i>	amhersonol	<i>an.</i>	annibynnol
<i>anff.</i>	anffurfiol	<i>ar dd.</i>	ar ddodiad
<i>b.</i>	benywaidd	<i>be.</i>	berf
<i>beb.</i>	berfenw benywaidd	<i>beg.</i>	berfenw gwrywaidd
<i>bl.</i>	benywaidd lluosog	<i>Bib.</i>	Beibl
<i>C.</i>	Conamara	<i>cw.</i>	cwrs
<i>cryf.</i>	cryfhawr	<i>cym.</i>	cymharol
<i>cys.</i>	cysylltair, cysylltiol	<i>du.</i>	derbynhol unigol
<i>d.ll.</i>	derbynhol lluosog	<i>dyf.</i>	dyfodol
<i>e.</i>	enw, enwol	<i>ebych.</i>	ebychiad
<i>ec.</i>	enw cadarn, diryw, dirediad	<i>egb.</i>	enw gwrywaidd a benywaidd
<i>e.lle</i>	enw lle	<i>e.per.</i>	enw personol
<i>ff.</i>	ffiguroil	<i>g.</i>	gwrywaidd
<i>gll.</i>	genidol lluosog	<i>g.ll.</i>	gwrywaidd lluosog
<i>go.</i>	gorchmynnol	<i>gorff.</i>	gorffennol
<i>gram.</i>	gramadeg	<i>gu.</i>	genidol unigol
<i>gub.</i>	genidol unigol benywaidd	<i>gug.</i>	genidol unigol gwrywaidd
<i>gw.</i>	gweler	<i>gwydd.</i>	gwyddoniaeth
<i>hyn.</i>	hynafol	<i>ll.</i>	lluosog
<i>llen.</i>	lleyeniddol	<i>M.</i>	Munster
<i>pres.</i>	presennol	<i>pwys.</i>	pwysleisiol
<i>rhag.</i>	rhagddodiad	<i>rh.gorff.</i>	rhangymeriad gorffennol
<i>rhgen.</i>	rhagenw	<i>rhif.</i>	rhifol
<i>tal.</i>	talfyriad	<i>tech.</i>	technegol
<i>torf.</i>	enw torfol	<i>tradd.</i>	traddodiadol Cymreig
<i>U.</i>	Ulster	<i>u.</i>	unigol
<i>y.a.</i>	ymadrodd ansoddeiriol	<i>y.ar dd.</i>	ymadrodd ar ddodiadol
<i>y.b.</i>	ymadrodd berfol	<i>y.cyplad</i>	ymadrodd cyplad
<i>y.e.</i>	ymadrodd enwol	~	cyfieithiad y prifair
-	pen blaen y gair		

- Patrwm y Cofnodion:

Y Ferf:

Nodir y berfenwau â *beg*. - gwrywaidd, neu *beb*. - benywaidd; y gorchmynnol unigol â *go.*; ymadroddion berfol ag *y.b.*; ymadroddion enwol ag *y.e.*; berfau afreolaidd ag *afr.* ac ymadroddion cyplad ag *y.cyplad*.

rhedeg (*symud*) rith *beg*. (*go.* ~); (*y weithred*)
reathaíocht *b.* (*gu.* ~a); (*gweithio*) oibriú
beg. (*go.* -igh); bheith ar siúl *y.b.*; (*busnes*)
reachtáil *b.* (*gu.* -ála); (*afon, hylif*) sní *beb*.
(*go.* snigh); (*bath*) líonadh *beg*. (*go.* -on); **Cost**
o redeg car, costas coinneála cairr; **Rhedeg**
allan o rywbeth, rith as; **Rhedeg ar**, cáineadh;
(*o'r trwyn*) smois *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~eanna); (*am*
ferf) réimniú *beg*. (*go.* -igh); (*am enw*,
ansoddair) díochlaonadh *beg*. (*go.* -chlaon)

Defnyddir rhif i wahanu berf oddi wrth enw lle bydd cyfystyron:

peswch¹:**psychu** *be.* casacht a
dhéanamh *y.e.*
peswch²:**psychiad** *e.* casacht *b.* (*gu.* ~a);
casachtach *b.* (*gu.* -aí)

Fel arfer daw cyfieithiad berfol cyn cyfieithiad enwol:

darllen léamh *beg.* (*go.* léigh); **Darllen yn**
uchel, léamh os ard; léitheoireacht *b.* (*gu.*
~a); **Llyfr darllen**, leabhar léitheoireachta.

Er mwyn gwahaniaethu rhwng berfenw ac enw defnyddir *be.* ac *e.*:

cychwyn *be.* tosú *beg.* (*go.* -saigh); **Ar fin**
cychwyn, ar tí tosú; **Llinell gychwyn**, líne
tosaigh; **Bydd y cwrs yn cychwyn ddydd Llun**,
cuirfear an cúrsa ar siúl Dé Lúain; (*sefydlu*) **cur**
ar bun *y.b.*; *e.* tosach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.*
~); **Cychwyn y chwarae**, tosach na h-imeartha;
tús *g.* (*gu.* túis); **Roedd e'n anffodus o'r**
cychwyn, bhí an mí-ádh air ó thús; **I gychwyn**,
ar dtús.

Yr Enw:

Nodir cenedl yr enwau Gwyddeleg â *g.* neu *b.*; ffurf y genidol unigol â *gu.*; ffurf y lluosog enwol ag *ll.*; ffurf y genidol lluosog â *gll.* (os yw'r ffurf honno yn wahanol i ffurf y lluosog enwol):

mantais buntáiste *g.* (*gu.* ~, *ll.* -tí); **Mantais**
ieuentid, buntáiste na hóige; (*lles*) sochar *g.*
(*gu.* & *ll.* -air, *gll.* ~); (*ffafriaeth*) fabhar *g.* (*gu.*
& *ll.* -air, *gll.* ~)

Lle defnyddir ymadroddion Gwyddeleg i gyfeithu prifair Cymraeg fe'u nodir yn ymadroddion enwol, berfol neu ansoddeiriol ag *y.e., y.b., y.a.*

acordion bosca ceoil *y.e.*; (*person sy'n ei chwarae*) boscadóir *g. (gu. -óra, ll. ~i)*

Nodir y nifer fach o ffurfiau derbynol a derbynol lluosog â *d. a d.ll.*
Nodir enwau eraill yn enwau tafodieithol, yn enwau personol, yn enwau lleoedd, yn enwau torfol, yn enwau cadarn, diryw, dirediad neu yn enwau diwylliannol penodol.

Yr Ansoddair:

Nodir yr ansoddeiriau rheolaidd â'r byrfoddau *a1., a2., a3.*, yn ôl y patrymau ffurfdroi gwahanol. Nodir yr ansoddeiriau afreolaidd â'r byrfoddau â *gug.* genidol unigol gwrywaidd, *gub.* genidol unigol benywaidd, *cym.* cymharol, ac *ll.* lluosog. Lle defnyddir ymadroddion i gyfeithu, fe'u nodir ag *y.a.*, neu *y.adf.*

anghyfreithiol:anghyfreithlon
midhleathach *a1.*; in aghaidh an dlí *y.a.*

byr gearr *a. (gug. ~, gub. & cym. giorra, ll. ~a);*
Mae'n fyr ei wynt, tá giorranáil air.

byrbwyll (*natur*) taghdach *a1.*; (*gweithred*)
gan mhachnamh *y.adf.*

Golyga *a1.* bod yr ansoddair yn ffurfdroi fel a ganlyn:

<i>cysefin</i>	<i>gug.</i>	<i>gub.</i>	<i>cym.</i>	<i>ll.</i>	<i>gll.*</i>	
bán	bán	báin	báine	bána	bán	gwyn
glic	glic	glic	glice	glice	glic	cyfrwys
rocach	rocaigh	rocaí	rocaí	rocacha	rocach	crychlyd

Golyga *a2.* fod yr ansoddair yn ffurfdroi fel a ganlyn:

<i>cysefin</i>	<i>gug.</i>	<i>gub.</i>	<i>cym.</i>	<i>ll.</i>	<i>gll.*</i>	
cosúil	cosúil	cosúla	cosúla	cosúla	cosúil	tebyg

* D.S. Yn achos *a1.* ac *a2.* defnyddir lluosog enwol yr ansoddair yn lle'r genidol lluosog os bydd yr enw mae'n ei oleddfu yn enw lluosog â chanddo'r un un ffurf yn y lluosog a'r genidol lluosog.

gwahanol difriúil *a2.*; **Enwau'r pethau gwahanol**, ainmneacha na rudáí difriúla.

Golyga *a3.* nad yw ffurf yr ansoddair yn ffurfdroi.

A

a¹. (*geiryn perthynol*) **a** (*geiryn perthynol*); **Gwela** y dyn a wnaeth y gwaith, chonaic mé an duine a rinne an obair.
a². (*geiryn gofynnol*) **a** (*geiryn gofynnol*); **A** oes ..., an bhfuil ...; **ar** (*geiryn gofynnol gorff.*); **A ddaeth e?** ar tháinig sé?
a³. **ac** *cys. agus cys.; is cys.;* **Bechgyn a merched**, buachaillí agus cailíní; **Du a gwyn**, dubh is bán; **Afal ac oren**, úll agus oraiste.
â¹. *be. téann gw.* **mynd**
â². **ag** *ardd. le ardd.* **le ardd.** (liom, leat, leis, léi, linn, libh, leo; *elipsis h o flaen llafariad*); **Es i â nhw**, chuaigh mé leo; **Siarad â rhywyn**, caint le duine; *cys.* **Mor ddu â'r frân**, chomh dubh leis an bhfiach.
ab:ap **Mac** (*mewn cyfenwau*)
abacws **abacas** *g. (gu. & ll. -ais, gll. ~)*
abad **ab** *g. (gu. ~a, ll. ~ái)*
abades máthairab *b. (gu. ~a, ll. ~ái)*
abaty mainistir *b. (gu. -treach, ll. -treacha)*
aber (*man cyfarfod dyfroedd*) **inbhear** *g. (gu. & ll. -bhir, gll. ~); (ffrwd) sruthán g. (gu. & ll. -áin, gll. ~)*
aberth íobairt *b. (gu. -artha, ll. ~í)*
aberthged (*eisteddfod*) triopall bláthanna *tradd.*
aberthu íobairt *beb. (go. íobair)*
abl (*cryf, cyfoethog*) **acmhainneach** *a1.;* (*medrus*) **cliste** *a3.*
absennol **as láthair** *y.adf.*
absenoldeb:absenoliad **caspa** *b. (gu. ~, ll. ~í); ceal g. (gu. ~); éagmais b. (gu. ~e); Yn fy absenoldeb, agus mé as láthair.
abwyd:abwydyn **baote** *g. (gu. ~, ll. -tí); (anifail) péist b. (gu. ~e, ll. ~eanna); (twyll) cleas g. (gu. clis, ll. ~a, gll. ~)*
ac *gw. a³.*
academaidd:academig **acadúil** *a2.*
academi **acadamh** *g. (gu. & ll. -aimh, gll. ~)*
acen **blas** *g. (gu. -ais, ll. -anna); Mae e'n siarad ag acen Saesneg, tá blas Béarla ar a chuid cainte; (*orgraff, cerdd*) **aiceann** *g. (gu. & ll. -cinn, gll. ~); béim egb. (gu. ~e, ll. ~eanna); (ddyrchafedig) síneadh fada y.e.; (ddisgynedig) graif b. (gu. ~e); (grom) cuairín g. (gu. ~, ll. ~í)*
acennu (*pwysleisio*) **béim** **a chur** *y.e.*
acer:acr **acra** *g. (gu. ~, ll. ~í)*
acordion **bosca ceoil** *y.e.;* (*person sy'n ei***

chwarae) **boscadóir** *g. (gu. -óra, ll. ~í)*
acrobat **gleacaí** *g. (gu. ~, ll. -aithe)*
acronym **acrainm** *g. (gu. ~, ll. -neacha)*
acrostig **acraستاic** *b. (gu. ~e, ll. ~í)*
act **gníomh** *g. (gu. -ímh, ll. -artha)*
actio **aisteoireacht** *b. (gu. -a); páirt a dhéanamh y.e.*
actor **aisteoir** *g. (gu. -ora, ll. ~í)*
actores **banaisteoir** *g. (gu. -ora, ll. ~í)*
acw **siúd** *adf. & a. dangosol; úd a. dangosol;* **Pwy yw honna fan'cw?** cé hí siúd?; **Yma ac acw**, anseo agus ansiúd; **Dyw hynny nac yma nac acw**, níl baint ar bith aige sin leis an scéal; **Dod acw i'r tŷ**, teacht an teach seo againn.
acwariwm **uisceadán** *g. (gu. & ll. -áin, gll. ~)*
ach **craobh ghinealaigh** *y.e.;* **Ers achau**, leis na cianta; (*mewn cyfenwau*) **Iníon** *ec.*
achlysur **ócáid** *b. (gu. ~e, ll. ~í)*
achlysurol **anois** **is arís** *adf.;* **ó am go ham** *adf.*
achos *e. cúis b. (gu. ~e, ll. ~eanna); Dadlau achos person*, cúis duine a phlé; **Achos cwyno**, cúis ghearáin; **At achos da**, ar son dea-chúise; (*llys*) **cúis dlí**; **agra dlí y.e.;** **fáth** *g. (gu. ~a, ll. ~anna); Heb achos*, gan fáth; **údar** *g. (gu. & ll. -air, gll. ~); Fe roes achos inni chwerthin*, thug sé údar gáire dúinn; (*parthed*) **Yn achos**, maidir le; *cys. mar cys. & ardd.;* **Aethon ni ddim achos ei bod hi'n oer**, ní dheachamar ann mar bhí sé fuar; **mar gheall ar y.cys.;** **O achos hynny**, mar gheall ar sin; **de bharr y.cys. & ardd.;** **O achos bod ...**, de bharr go bhfuil ...; **de bhri y.cys.**
achosi **is cúis le y.cyplad;** **Y peth sy'n ei achosi**, an rud is cúis leis; **Yr un a wnaeth ei achosi**, an té is cúis leis; **tarraingt beb. (go. -aing); Achosi trafferth**, achrann a tharraingt; **faoi ndear y.ardd.;** **Llawenydd achosodd i mi ddechrau barddoni**, ceiliúradh faoi ndear dom tabhairt faoin bhfilíocht.
achub **sábháil** *beb. (go. ~); Achub dyn rhag syrthio*, duine a shábháil ar thitim; **tarrtháil beb. (go. ~); (dyn achub) tarrthálaí g. (gu. ~, ll. -aithe); Achub y blaen**, dul roimh dhuine; **Achub ar y cyfle**, an deis a thapú; **Achub cam rhywun**, teacht i gcabhair ar dhuine; (*crefyddol*) **slánú beg. (go. -naigh)**
achredu **dearbhu** *beg. (go. -bhaigh);*
achubiaeth **slánú** *g. (gu. -naithe, ll. -nuithe)*
achubwr:achubydd **slánaitheoir** *g. (gu. -ora, ll. ~í); tarrthálaí g. (gu. ~, ll. -aithe)*

achubol tarrthálach *a.l.*; slánaithe *ab.*

achwyn gearán *beg. (go. ~)*

achwyngar gearánach *a.l.*

achwyniad gearán *g. (gu. & ll. -áin, gll. ~)*

achwynwr:achwynydd gearánaí *(gu. ~, ll. -aithe)*

achydd aralt *g. (gu. -ailt, ll. ~)*

achyddiaeth ginealas *g. (gu. -ais)*

ad...:at... ath...; ais... *rhag.*

adain:aden sciathán *g. (gu. & ll. -áin, gll. ~); (gwleidyddol hefyd) eite b. (gu. ~, ll. -tí); Dan aden, faoi scáth.*

adara foghlaeireacht *b. (gu. ~a)*

adareg éaneolaíocht *b. (gu. ~a)*

adargrafiad athchló *g. (gu. ~, ll. ~nna)*

adarwr foghlaeir *g. (gu. -aera, ll. ~í)*

adarydd:aderydd éancolaí *g. (gu. ~, ll. -aithe)*

adborth eolas *g. (gu. -ais)*

ad-daliad aisíocaíocht *b. (gu. ~a, ll. ~aí)*

ad-dalu aisíoc *beg. (go. ~)*

ad-drefniad atheagrú *g. (gu. -raithe)*

ad-drefnu atheagrú *beg. (go. -raigh)*

adeg tráth *g. (gu. ~a, ll. ~anna; ll. ~a, gll. ~, mewn rhai ymadroddion); Roedd e'n gyfoethog ar un adeg, bhí sé saibhir tráth den saol; cúrsa g. (gu. ~, ll. ~í); uair b. (gu. ~e, ll. ~eanta; ll. gyda rhifolion ~e); Adeg ei bríodas, an uair a phós sé; ionú g. (gu. ~); Adeg ei farwolaeth, in ionú a bháis.*

adeilad foirgneamh *g. (gu. & ll. -nimh, gll. ~)*

adeiladol dearfach *a.l.*; Cyngor adeiladol, dea-chomhairle.

adeiladu tógáil *beb. (go. tóg); foirgníocht b. (gu. ~a)*

adeiladwaith creatlach *b. (gu. -aí, ll. ~a, gll. ~); struchtúr g. (gu. & ll. -úir, gll. ~)*

adeiladwr tógálaí *g. (gu. ~, ll. -aithe); foirgneoir g. (gu. -ora, ll. ~í)*

adeiledd struchtúr *g. (gu. & ll. -úir, gll. ~)*

aden *gw. adain*

adennil athghabháil *beb. (go. -abh); fáil ar ais ó y.b.*

aderydd *gw. adarydd*

aderyn éan *g. (gu. & ll. éin, gll. ~); (du) lon dubh; (y bwn) bonnán; (y ddyrcin) peadairín na stoirme; (y to) gealbhán tí; (cymeriad) boc g. (gu. & ll. boic, gll. ~); Aderyn brith, cleasai.*

adfail fothrach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*

adfeilio bheith ina fhothrach *y.b.*

Adfent Aidhbhint *b. (gu. ~e, ll. ~í)*

adfer *be. (ailsefydlu) athbhunú beg. (go. -naigh); (rhywbeth i 'w le) cur ar ais y.b.; (rhywbeth i rywun) tabhairt ar ais y.b.; (iechyd) biseach a fháil y.e.; (nerth) éirí láidir arís y.b.; athshlánú beg. (go. -naigh); a. (cynhaliol mewn addysg) feabhais gu. fel a.; Rhaglen adfer, clár feabhais.*

adferf dohbriathar *g. (gu. -air, ll. -thra)*

adferiad (*iechyd*) biseach *g. (gu. -sigh); (ailsefydlu) athbhunú g. (gu. -naithe)*

adfyd anró *g. (gu. ~)*

adfywiad athbheochan *b. (gu. ~a)*

adfywio athbheochan *beb. (go. -oigh); cur beocht arís i y.b.*

adfywiol bríomhar *a.l.*

adio suimiú *beg. (go. -igh); cur le y.b.*

adladd athbharr *g. (gu. -airr, ll. ~a, gll. ~)*

adlais macalla *g. (gu. ~, ll. ~í)*

adlam athléim *b. (gu. ~e, ll. ~eanna); (gól adlam) preabchúl g. (gu. & ll. -úil, gll. ~)*

adlamu preabadh *beg. (go. preab)*

adleisio macalla a dhéanamh *y.e.*

adlen scáthbhrat *g. (gu. & ll. -ait, gll. ~)*

adlewyrchu (*golau*) frithchaitheamh *beg. (go. -chait); scáth a chaitheamh y.e.; (gwres) teas a chaitheamh amach y.b.; (dangos effaith); Mae'n cael ei adlewyrchu, tá sé le feiceáil; Mae'n adlewyrchu'n dda arnat tí, is mór an clú duit é.*

adlewyrchiad scáth *g. (gu. -a, ll. -anna); frithchaitheamh g. (gu. -thimh); (o agwedd person) teist b. (gu. ~e)*

adlewyrchydd frithchaitheoir *g. (gu. -ora, ll. ~í)*

adloniadol siamsúil *a2.*

adloniant (*difyrrwch*) siamsa *g. (gu. ~, ll. ~í); (hamdden) caitheamh aimsire y.e.*

adanod aithint *beb. (go. aithin); (lle, peth, ayyb.) aithne a bheith ag duine ar y.e.; eolas a bheith ag duine ar y.e.; Dw i'n 'nabod Siôn yn dda, tá aithne mhaith agam ar Sheán; Dod i anabod rhywun, aithne a chur ar dhuine; Dw i'n ei anabod o'i weld, tá aithne shúl agam air; (cerdyn adnabod) cárta aitheantais y.e.*

adnabyddiaeth aithne *b. (gu. ~)*

adnabyddus aitheanta *a3.*

adnewyddu athnuachan *beb. (go. -nuaigh); athnuachan a dhéanamh ar y.e.*

adnod véarsa *g. (gu. ~, ll. ~í)*

adnoddau (*cyfarpar*) ábhar g. (*gu.* & *ll.* -air, *gll.* ~); acmhainn b. (*gu.* ~e); **Mae ganddo'r adnoddau i brynu tŷ**, tá sé in acmhainn teach a cheannach.

adolygiad léirmheas b. (*gu.* ~a, *ll.* ~anna)

adolygu (*celf, ayyb.*) léirmheas g. *fel be.*; (*cais, ayyb.*) athbhreithniú beg. (*go.* -igh); (*astudio*) dul siar ar an obair y.b.

adolygwr:adolygydd léirmheastóir g. (*gu.* -óra, *ll.* ~i)

adran rannóg b. (*gu.* -óige, *ll.* ~a, *gll.* ~)

adref abhaile *adf.*

adrodd (*datgan*) aithris *beb.* (*go.* ~); ríomh beg. (*go.* ~); (*y grefft*) aithriseoireacht b. (*gu.* ~a)

adroddiad tuairisc b. (*gu.* ~e, *ll.* ~i); **Gwneud adroddiad ar rywbeth**, tuairisc a thabhairt ar rud.

adroddwr aithriseoir g. (*gu.* -ora, *ll.* ~i)

aduniad athaontú g. (*gu.* -taithe); teacht le chéile y.e.

aduno athaontú beg. (*go.* -taigh)

adwaen gw. *adnabod*

adwaith (*gwyddonol*) imoibriú g. (*gu.* & *ll.* -ithe); (*cymdeithasol*) frithghníomh g. (*gu.* -imh, *ll.* ~artha)

adweithio imoibriú beg. (*go.* -igh); frithghníomhú g. (*gu.* -mhigh)

adweithiol imoibríoch a. (*gug.* ~, *gub.* -iche, *ll.* ~a); frithghníomhach a1.

adweithydd freasaitheoir g. (*gu.* -ora, *ll.* ~i)

adwy bearna b. (*gu.* ~, *ll.* ~i)

adyn bithiúnach g. (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)

addas oiriúnach a1.; feiliúnach a1.; fóirsteanach a1.; (*i deithio*) inaistir *gu. fel a.*

addasiad athchóiriú g. (*gu.* -rithe)

addasrwydd oiriúint b. (*gu.* -úna, *ll.* ~i)

addasu athchóiriú beg. (*go.* -igh); cur in oiriúint y.b.

addawol cosúil a2.; dochúil a2.

addef admháil *beb.* (*go.* -mhaigh)

addewid gealltanag g. (*gu.* & *ll.* -ais, *gll.* ~)

addfwynder séimhe b. (*gu.* ~)

addo gealladh beg. (*go.* geall); **Dw i'n addo i tí**, geallaim duit; **Mae'n addo tywydd gwael**, tá drochaimsir geallta.

addoldy teach pobail y.e.

addolgar cráifeach a1.

addoli adhradh beg. (*go.* adhair); *Bib.* **Yr wyf yn addoli Duw**, tugaim ómós do Dhia.

addoliad seirbhís b. (*gu.* ~e, *ll.* ~i); adhradh g. (*gu.* adhartha)

addolwr adhraitheoir g. (*gu.* -ora, *ll.* ~i)

adduned (*llw*) móid b. (*gu.* ~e, *ll.* ~eanna); (*penderfyniad*) rún g. (*gu.* & *ll.* rún, *gll.* ~)

addunedu (*llw crefyddol*) móid a thabhairt y.e.; (*penderfyniad*) rún a bheith ag y.e.

addurn:adurniad maisiúchán g. (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

addurnedig maisithe *gu. fel a.*

addurniadol maisiúil a2.

addurno maisiú beg. (*go.* -igh)

addysg oideachas g. (*gu.* -ais)

addysgiadol oideachasúil a2.; **Ffilm addysgiadol**, scannán teagaisc.

addysgol oideachasúil a2.

addysgu múineadh beg. (*go.* múin); teagasc beg. (*go.* ~)

addysgwr oideachasóir g. (*gu.* -óra, *ll.* ~i)

aeddfed aibí a3.; (*meddwl*) ciallmhar a1.

aeddfedrwydd aibíocht b. (*gu.* ~a)

aeddfedu aibiú beg. (*go.* -igh); (*corff, person*) teacht in inmhe y.b.

ael (*bryn, pen*) mala b. (*gu.* ~, *ll.* ~i); (*pen*) braoi b. (*gu.* ~, *ll.* ~the); **Cododd ei haeliau**, d'éirigh an dá mhala aici.

aelod (*corff, grŵp*) ball g. (*gu.* & *ll.* baill, *gll.* ~); comhalta g. (*gu.* ~, *ll.* ~i); **Rhai aelodau o'r comisiwn**, comhaltaí áirithe den choimisiún; **Aelod o'r Dáil**, Teachta Dála; (*seneddol*) Feisire g. (*gu.* ~, *ll.* -rí)

aelodaeth ballraíocht b. (*gu.* ~a); **Cardyn aelodaeth**, cáta baill; (*y bobl*) ballra g. (*gu.* ~); comhaltas g. (*gu.* -ais)

aelwyd teallach g. (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)

Aelwyd brainse Urdd Gobaith Cymru *tradd.*

aer (*awyr*) aer g. (*gu.* air); (*etifedd teulu*) oidhre g. (*gu.* ~, *ll.* -rí)

aer-dyn:aerglos aerobach a1.

ares banoidhre g. (*gu.* & *ll.* -rí)

aerobig aeróbach a1.

aron sméara *bll.* (*u.* sméar, *gu.* -éire)

aerosol aerosól g. (*gu.* & *ll.* -óil, *gll.* ~)

aerwy (*addurn*) torc g. (*gu.* & *ll.* toirc, *gll.* ~); (*anifail*) cuingir g. (*gu.* -greach, *ll.* -greacha)

aeth chuaigh gw. *mynd*

af... gw. *an...am...*

afocado (*gellygen*) piorra abhcóide y.e.

afal úll *g.* (gu. úill, ll. ~a, *gll.* ~); (*y freuant*) úll brád *y.e.*; meall brád *y.e.*; **Afal sur**, fia-úll.
afalans maidhm shneachta *y.e.*
afallen crann úll *y.e.*
afan coch sútha craobh *y.e.*
afanc béabhar *g.* (gu. & ll. -air, *gll.* ~)
afiach (*budr*) bréan *a1.*; (*sâl*) mífholláin *a1.*; (*gwrthun*) déistineach *a1.*
afiaeth ceol *g.* (gu. -oil); **Llawn afiaeth**, lán de cheol.
afiechyd galar *g.* (gu. & ll. -air, *gll.* ~)
aflafar glórach *a1.*
aflan (*corfforol*, *meddyliol*) salach *a1.*
aflédnais mígheanasach *a1.*
aflém *gw. ongl*
aflendid salachar *g.* (gu. -air)
aflêr míshlachtmhar *a1.*; míchúramach *a1.*
aflonydd míshuaimhneach *a1.*
aflonyddu corraí *beg.* (go. -aigh); **Paid ag aflonyddu arno**, ná cuir corraí air.
aflonyddwch corraí *b.* (gu. -iola); achrann *g.* (gu. & ll. -ainn, *gll.* ~)
aflowy teimhneach *a1.*
aflunaid díchumtha *ab.*
aflunio díchumadh *beg.* (go. díchum)
aflwydd mí-ádh *g.* (gu. -áidh)
aflwyddiannus míráthúil *a2.*; **Roedd e'n aflwyddiannus**, níor éirigh leis.
aflwyddiant mí-ádh *g.* (gu. -áidh)
aflwodraethus místíurtha *a3.*
afon abhainn *b.* (gu. -ann, ll. aibhneacha)
afonig sruthán *g.* (gu. & ll. -áin, *gll.* ~)
afrad:afradlon rabairneach *a1.*; diomailteach *a1.*; (*cyffuriau*, *rhyw*, *ayyb.*) drabhlásach *a1.*
afradlondeb:afradlonedd rabairne *b.* (gu. ~); drabhlás *g.* (gu. -áis)
afradu diomailt *beb.* (go. diomail)
afradwr drabhlásaí *g.* (gu. ~, ll. -aithe)
afreal samhalta *a3.*
afreolaidd neamhrialta *a3.*
afreolus mírialta *a3.*
afresymol míréasúnta *a3.*; ciotrúnta *a3.*
afrifed do-áirithe *a3.*
afrosgo ciotach *a1.*; go trom *y.adf.*
afu ae *g.* (gu. ~, ll. ~nna, *gll.* ~, *mewn rhai ymadroddion*); (*glas*) eagaois *b.* (gu. ~e, ll. ~í)
afwyn srian *g.* (gu. -ain, ll. ~ta)

Affganistan an Afganastáin *b.* (gu. na hAfganastáine)
affliw a dhath *y.e.*; **Affliw o ddim**, a dhath ar bith.
Affrica an Afraic *b.* (gu. na hAfraice)
Affricanwr Afracach *g.* (gu. & ll. -aigh, *gll.* ~)
Affricanaid Afracach *a1.*
affwysol (*o wael*) ainnis *a1.*; (*difesur*) dochuimsithe *a3.*
ag *gw. â²*
agen bearna *b.* (gu. ~, ll. ~í)
agendor *gw. gagendor*
ager gal *b.* (gu. gaile, ll. ~a, *gll.* ~); **Peiriant ager**, inneall gaile.
agnostig agnóisíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -iche, ll. ~a); (*person*) agnóisí *g.* (gu. ~, ll. -sithe)
agor oscailt *beb.* (go. oscail); **Ar agor**, ar oscailt; (*cychwyn*) cur tús le *y.b.*; (*ceg*) méanfach *b.* (gu. -faí)
agorawd réamhcheol *g.* (gu. -oil, ll. ~ta)
agored oscailte *a3.*
agoriad (*bwlch*) bearna *b.* (gu. ~, ll. ~í); (*sermoni*, *prosiect*) tionscnamh *g.* (gu. -aimh); (*cychwyn*) tús *g.* (gu. túis); (*allwedd*) eochair *b.* (gu. -chrach, ll. -chracha)
agoriadol céad *a.* (*achosir treiglád meddal ar b.* p, f, g, m, p); **Y frawddeg agoriadol**, an chéad abairt.
agos gar *a1.*; **Bod yn agos at rywbeth**, bheith gar do rud; **Yn agosach atom na Conamara**, níos gaire dúinn ná Conamara; fogas *ec.*; **Yn agos i**, i bhfogas do; (*clên*) **Maen nhw'n agos**, tá siad mór le chéile; **Agos atoch**, cairdiúil.
agosatrwydd dlúthchaidreamh *g.* (gu. -rimh)
agosau tarraingt ar *y.b.*; **Mae'r Nadolig yn agosáu**, tá sé ag tarraingt ar an Nollaig.
agosrwydd giorracht *b.* (gu. ~a); gaire *b.* (gu. ~)
agwedd (*meddwl*) dearcadh *g.* (gu. -aidh); mana *g.* (gu. ~, ll. ~í); gné *b.* (gu. ~, ll. ~ithe); **Trafod pob agwedd ar y pwnc**, gach gné den scéal a chíoradh.
angau bás *g.* (gu. báis, ll. ~anna)
angel:angyles aingeal *g.* (gu. & ll. -gil, *gll.* ~); (*gwarcheidiol*) aingeal coimhdeachta.
angen gá *g.* (gu. ~) **Os bydd ei angen e**, má bhíonn gá leis; **caspa b.** (gu. ~, ll. ~í); **Mae llawer un mewn angen**, bíonn caspa ar a lán daoine; riachtanas *g.* (gu. & ll. -ais, *gll.* ~);

Anghenion y gwaith, riachtanais na hoibre.
angnrheidiol riachtanach *a1*.
angerdd teas *g.* (*gu.* ~a); **Angerdd cariad**,
 teas an ghrá; (*corfforol*) ainmhian *b.* (*gu.*
 ~mhéine, *ll.* ~ta)
angerdol bríomhar *a1.*; paiscanta *a3.*;
 (*corfforol*) ainmhianach *a1*.
anghelfydd ciotach *a1*.
anghenfil arracht *g.* (*gu.* ~a, *ll.* ~ai);
 ollphéist *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~eanna)
anghenraid riachtanas *g.* (*gu.* & *ll.* -ais, *gll.*
 ~)
anghenus easpach *a1*.
angheuol marfach *a1*.
anghlywadwy dochloiste *a3*.
anghofiedig dearmadta *ab*.
anghofio dearmad *beg.* (*go.* ~); **Anghofio**
 am rhywbeth, dearmad a dhéanamh ar rud.
anghoifrwydd díchuimhne *b.* (*gu.* ~)
anghofus dearmadach *a1*.
anghredadun:anghrediniwr
 neamhchreidmheach *g.* (*gu.* & *ll.* -mhigh,
gll. ~)
anghredadwy dochreidte *a3*.
anghrediniaeth (*syndod*) ionadh *g.* (*gu.*
 -aidh, *ll.* -ai); (*crefydd*) díchreideamh *g.*
 (*gu.* -dimh)
anghrediniwr *gw.* anghredadun
anghríonogol:anghrístnogol (*crefydd*)
 neamh-Chríostaí *a3.*; (*cas*) míchineálta
a3.
anghonfensiynol neamhchoitianta *a3*.
anghwrtais mímhúinte *a3*.
anghwrtseisi mímhúinedh *g.* (*gu.* -nte)
anghydfod aighneas *g.* (*gu.* -nis); imreas
g. (*gu.* -ris)
anghydffurfiaeth easaontachas *g.* (*gu.*
 -ais); (*hanes crefydd*) Preispitéireachas *g.*
 (*gu.* -ais)
anghydffurfiol neamhaontach *a1*.
anghydffurfiwr easaontóir *g.* (*gu.* -óra, *ll.*
 ~i); neamhaontach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)
anghydrif *gw.* odrif
anghydweld easaontú *beg.* (*go.* -taigh);
 Mae e'n anghydweld â hi, níl sé ar aon intinn
 léi.
anghyfannedd gan áitreabh *y.e.*; gan
 chónaí *y.e.*
anghyfartal míchothrom *a1*.
anghyfartaledd neamhionannas *g.* (*gu.*
 -ais)

anghyfarwydd gan chleachtadh *y.e.*;
 Mae'r gwaith yn anghyfarwydd i mi, níl
 cleachtadh agam ar an obair seo; (*wyneb*)
 coimhthíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -iche,
ll. ~a)
anghyfeb seasc *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.*
 seisce, *ll.* ~a)
anghyfiath eachtrannach *a1*.
anghyfiawn éagórach *a1*.
anghyfiawnder éagóir *b.* (*gu.* -óra, *gll.*
 -óreacha)
anghyflawn neamhiomlán *a1.*; (*yn eisiau*)
 easpach *a1.*; (*berf*) aistreach *a1*.
anghyfleus ciotach *a1.*; Mae hyn yn
 anghyfleus iawn i chi, cuireann sé sin
 an-triblóid ort.
anghyfleuster:anghyfleustra
 míchaoithiúlacht *b.* (*gu.* ~a)
anghyfreithiol:anghyfreithlon
 mídhleathach *a1.*; in aghaidh an dlí *y.a.*
anghyfrífol mífhreagrach *a1.*; Mae e'n
 berson anghyfrífol, ní duine freagrach é.
anghyfforddus:anghyffyrddus
 míchompondach *a1*.
anghyffredin neamhchoitianta *a3*.
anghyffyrddus *gw.* anghyfforddus
anghymarus mí-oiriúnach *a1.*;
 contrártha *a3*.
anghymedrol iomarcach *a1.*; Yfed yn
 anghymedrol, ól an iomarca.
anghymeradob:anghymerolder
 iomarca *b.* (*gu.* ~)
anghymeradwy nach féidir glacadh
 leis *y.b.*
anghymesur neamhionann *a.* *traethiadol*;
 Maen nhw'n anghymesur, is neamhionann
 iad.
anghyमारol (*gwych*) dosháraithe *a3*.
anghymwys (*person*) neamhcháilithe *a3.*;
 (*peth*) mífheiliúnach *a1*.
anghymwyster mífheiliúnacht *b.* (*gu.* ~a)
anghynefin coimhthíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* &
cym. -iche, *ll.* ~a)
anghyynes gránna *a3.*; déistineach *a1*.
anghyraeddadwy doshroichte *a3*.
anghysbell iargúlta *a3.*;
anghyson neamhfhreagrach *a1.*; (*hanes*
ayyb.) Mae e'n anghyson, níl sé ag teacht le
 chéile; (*person*) neamhsheasamhach *a1*.
anghysondeb:anghysonder (*ffeithiol*)
 neamhfhreagracht *b.* (*gu.* ~a); (*mewn*)

person) neamhsheasamhacht *b.* (*gu.* ~a)

anghysurus míchompordach *a.l.*

anghytbwys míchothrom *a.l.*

anghytún ar mhalaírt intinne *y.adf.*

anghytundeb easaontas *g.* (*gu.* -ais)

anghytuno easaontú *beg.* (*go.* -taigh); **Dw**
i'n anghytuno á fe, níl mé ar aon intinn leis.

anghywir mícheairt *a.l.*

angladd sochraid *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~í); **Bues i**
yn ei angladd, bhí mé ar a shochaird.

angladdol sochraide *gu. fel a.*

angof dearmad *g.* (*gu.* & *ll.* -aid, *gll.* ~);

Gadael i ryweth fynd yn anghof, rud a
ligeán i ndearmad.

angor ancaire *g.* (*gu.* ~, *ll.* -rí)

angorfa múráil *b.* (*gu.* -ála)

angori múráil *beb.* (*go.* ~); cur ar ancaire
y.b.

angyles *gw. angel*

ai (*geiryn cwestiwn*) an (*pres., dyf.*) **Ai e?** an
ea?; **ar, arbh** (*anuniongyrchol, dibynmol*) **Ai**
fe oedd yno? arbh é a bhí ann?

AIDS SEIF *tal.* (Siondróm Easpa
Imdhíonachta Faighte)

aiff rachaidh *gw. mynd*

Aiff an Éigipt *b.* (*gu.* na hÉigipte)

aig duibheagán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

ail dara *rhif. & a.* (*elipsis h o flaen llafariaid*);

Yr ail un, an dara ceann; **Bob yn ail un**, gach
dara ceann; gach re; **Roedd e heb ei ail**, ní
raibh a shárú ann; **dóú a3.**; **Yr ail ar hugain**,
an dóú lá déag; **Yr ail ar bymtheg**, an seachtú
lá déag.

ail... ath... rhag.

ailadrodd aithris *beb.* (*go.* ~); athinsint
beb. (*go.* athinis); (*dril*) **athrá** *g.* (*gu.* ~, *ll.*

~ite); (*són eto*) **athlua** *beg.* (*go.* ~igh);

(*digwydd eto*) **atarlú** *beg.* (*go.* -laigh); **tarlú**

arís *y.b.*; (*corws*) arís *adf.*; (*gwneud eto*)

déanamh arís *y.b.*; athdhéanamh *beg.*

(*go.* -dhéan)

ailadroddus athráiteach *a.l.*

ailafael athghabháil *beb.* (*go.* -abh);
athsheilbh a fháil *y.e.*

ailagor athoscailt *beb.* (*go.* -ail)

ailldechrau tosú ón nua *y.b.*

ailenedigaeth athbhreith *b.* (*gu.* ~e)

aileni (*crefyddol*) athghiniúint *beb.* (*go.*
-ghin)

ailennyn athspreagadh *beg.* (*go.* -reag)

ailethol atoghadh *beg.* (*go.* -ogh)

ailfeddwl athsmaoineamh a dhéanamh
ar *y.e.*; athsmaoineamh *g.* (*gu.* -nimh, *ll.*
-nte)

ailfeddiannu athsheilbh a fháil ar rud
y.e.; athsheilbh *b.* (*gu.* ~e)

ailgychwyn atosú *beg.* (*go.* -saigh)

ailgylchu:ailgylchynnu athchúrsáil *beb.*
(*go.* ~)

ail-law athlámh *b.* (*gu.* -áimhe, *du.* -áimh);

Prynu'n ail-law, rud a cheannach ar athlámh.

ailwampiad athchóiriú *g.* (*gu.* -ithe)

ailwampio athchóiriú *beg.* (*go.* -igh)

ailwneud athdhéanamh *beg.* (*go.* -dhéan);
déanamh arís *y.b.*

ailystyried athmhachnamh *g.* (*gu.* -aimh)

alarch eala *b.* (*gu.* ~, *ll.* ~í)

alaru bheith dubh dóite de *y.b.*

alaw fonn *g.* (*gu.* & *ll.* foimn, *gll.* ~)

alban ráithe *b.* (*gu.* ~, *ll.* -thí)

Alban Albain *b.* (*gu.* na hAlban)

Albanaid Albanach *a.l.*

Albaniaid Albánach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)

Albanwr Albanach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)

albwm albam *g.* (*gu.* & *ll.* -aim, *gll.* ~)

alcali alcaile *b.* (*gu.* ~, *ll.* -lí)

alcam stán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

alcohol alcól *g.* (*gu.* -óil)

alcoholiaeth alcólacht *b.* (*gu.* ~a)

alcoholig alcólach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)

alcoholaid alcólacht *a.l.*

alegori (*stori*) fáthscéal *g.* (*gu.* -éil, *ll.* ~ta);

(*genre*) allagóire *g.* (*gu.* ~, *ll.* -rí)

alergedd ailléirge *b.* (*gu.* ~, *ll.* -gí); (*yn*

dioddefo alergedd) ailléirgeach *a.l.*

alga alga *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~í)

algebra ailgéabar *g.* (*gu.* -air)

Algeria an Ailgéir *b.* (*gu.* na hAilgéire)

aligeter ailgéadar *g.* (*gu.* & *ll.* -air, *gll.* ~)

aliniaid ailíniú *g.* (*gu.* -ithe)

alinio ailíniú *beg.* (*go.* -igh)

Almaen an Ghearmáin *b.* (*gu.* na
Gearmáine)

Almaeneg Gearmáinis *b.* (*gu.* ~e)

Almaenig Gearmánach *a.l.*

Almaenwr Gearmánach *g.* (*gu.* & *ll.*

-aigh, *gll.* ~)

almanac almanag *g.* (*gu.* & *ll.* -aig, *gll.* ~)

almon almóinn *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~í)

aloi cóimhiotal *g.* (*gu.* & *ll.* -ail, *gll.* ~);

Cymysgu yn aloi, cóimhíotalú.
Alpau na hAlpa *g.ll. (gll. na nAlp)*
altimedr airdemhéadar *g. (gu. & ll. -air, gll. ~)*
alto alt *g. (gu. & ll. ailt, gll. ~)*
alwminiwm alúmanam *g. (gu. -aim)*
allan (*yn symud*) amach *adf. & a.*; **Yn mynd allan**, ag dul amach; **Y ffordd allan**, an bealach amach; **Allan o brint**, as cló; **O hyn allan**, uaidh seo amach; (*yn llonydd*) amuigh *adf. & ardd. & a.*; **Allan yn y cae**, amuigh sa pháirc; **Tu allan**, taobh amuigh; lasmuigh.
allanfa bealach amach *y.e.*
allanol amuigh *adf. & ardd. & a.*; **Y wal allanol**, an balla amuigh; seachtrach *al.*; **Yr arholwr allanol**, an scrúdaitheoir seachtrach.
allbrint asphrionta *g. (gu. ~, ll. ~i)*
allblyg dána *a.3.*
allbwn aschur *g. (gu. -uir)*
allforio easpórtáil *beb. (go. ~);*
 onnmhairiú *beg. (go. -igh)*
allforion earraí easpórtála *y.e.*;
 onnmhairí *bl.*
allforiwr easpórtálaí *g. (gu. ~, ll. -aithe);*
 onnmhaireoir *g. (gu. -ora, ll. ~i)*
allforyn earra easpórtála *y.e.*
allor altóir *g. (gu. -óra, ll. ~i); Gwas allor*, cléireach.
allt:gallt (*ar y ffordd*) ard *g. (gu. aird, ll. ~a, gll. ~); (coedwig) coill b. (gu. ~e, ll. ~te); (ochr bryn) leiceann cnoic y.e.*
alltud deoraí *g. (gu. ~, ll. -aithe); Gwyddelod alltud*, Éireannaigh thar lear.
alltudío díbirt *beb. (go. díbir)*
allwedd (*diagram hefyd*) eochair *b. (gu. eochrach, ll. -chracha); ff. réiteach g. (gu. & ll. -tigh, gll. ~); Allwedd problem*, réiteach ceiste.
allweddell méarchlár *g. (gu. & ll. -áir, gll. ~); Allweddell piano*, méarchlár pianó.
allweddol riachtanach *al.*
am (*o gwmpas*) ar *ardd.* (orm, ort, air, uirthi, orainn, oraibh, orthu); (*am bris*) **Am bunt**, ar phunt; (*amser*) **Am ddau o'r gloch**, ar a dó a chlog; (*hyd*) **Arhosaf i yno am wythnos**, fanfaidh mé ann ar feadh seachtaine; (*cyfnewid*) **Rhois i bunt amdano fe**, thug mé punt air; (*tuag at*) **chuig ardd.** (chugam, chugat, chuige, chuici, chugainn, chugaibh, chucu *dilynir gan y genidob*); **Mynd am y ddinas**, dul chuig an gcathar; **Amdani!** seo chuige!; (*ynghyn á*) faoi *ardd.* (fúm, fút, faoi,

fúithi, fúinn, fúibh, fúthu); **Beth ddywedaist tí am y gwaith?** cad a dúirt tú faoin obair?; *U.* **Am y peth**, fá dtaobh de; (*oherwydd*) de bhri *y.e.*; **Am ei bod hi'n fawr**, de bhri go bhfuil sí mór; (*bwriad*) ag iarraidh *y.b.*; **Wyt ti am baned?** an bhfuil tú ag iarraidh cupán tae?
am... *gw. an...:am...*
amaeth talmhaíocht *b. (gu. ~a)*
amaethy feirm *b. (gu. ~e, ll. ~eacha)*
amaethu feirmeoireacht *b. (gu. ~a)*
amaethwr feirmeoir *g. (gu. -ora, ll. ~i);*
 talmhaí *g. (gu. ~, ll. -aithe)*
amaethyddiaeth talmhaíocht *b. (gu. ~a)*
amaethyddol talmhaíochta *gu. fcl a.*
amarch easonóir *b. (gu. -óra, ll. -óracha)*
amatur amaitéarach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~) & al.*
amau bheith in amhras faoi *y.b.*; amhras a bheith ar *y.e.*; **Dw i ddim yn amau**, níl amhras orm.
Amazon an Amasóin *b. (gu. na hAmasóine)*
ambarél scáth fearthainne *y.e.*
ambell roinnt *b. (gu. ~a, ll. rannta); Ambell waith*, ó am go chéile.
ambiwlans otharcharr *g. (gu. -airr, ll. ~anna)*
ambr ómra *g. (gu. ~); (lliw) ómrach al.*
amcan (*bwriad*) ceist *b. (gu. ~e, ll. ~eanna);*
Roedd 'da fi amcan dechrau ar y gwaith, bhí sé i gceist agam an obair a thosú; (*nod*) aidhm *b. (gu. ~e, ll. ~eanna); Gwireddu amcan*, aidhm a bhaint amach; (*syniad*) tuiscint *b. (gu. ~eanna); Pe tai genny amcan da o'r peth*, dá mbeadh tuiscint agam air; smaoineamh *g. (gu. -nimh, ll. -nte);* **Roedd 'da fi amcan y byddet ti'n becco**, shíl mé go mbeadh imní ort; **Bwrw amcan**, buille faoi thuairim a thabhairt; (*amcan bris*) luacháil *b. (gu. -ála, ll. -álacha)*
amcangyfrif meas *beg. (go. ~);*
 meastachán *g. (gu. & ll. -áin, gll. ~);*
Amcangyfrif ar faint, buille faoi thuairim.
amcanu beartú *beg. (go. -taigh)*
amdo cumhdach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*
amddifad dílleachtach *al.*; **Plentyn amddifad**, dílleachta linbh.
amddifadu coinneáil ó *y.b.*; **Rydym yn cael ein hamddifadu o'n hawl**, tá ár gceart á choinneáil uainn; ceilt ar *y.b.*; **Amddifadu rhywyn o'i ran**, a chuid a cheilt ar dhuine.
amddiffyn cosaint *beb. (go. cosain);*
Amddiffyn achos, cás a chosaint; **Amddiffyn rhag rhywbeth**, cosain ar rud; **Amddiffyn yn**

erbyn rhywyn, an fód a sheasamh in aghaidh duine.

amddiffynadwy inchosanta *a3*.

amddiffynfa dún *g. (gu. dúin, ll. ~ta)*

amddiffyniad cosaint *b. (gu. -anta);*

(person) cosantóir *g. (gu. -óra, ll. ~i)*

amddiffynnod cosantach *a1.; (agwedd person)* Mae e'n amddiffynnod, tá sé ar a chosaint.

amddiffynnwr cosantóir *g. (gu. -óra, ll. ~i)*

amedr aimpmhéadar *g. (gu. & ll. -air, gll. ~)*

amer áiméan *ebych.*

America Meiriceá *g.; Gogledd America,* Meiriceá Thuaidh; **De America,** Meiriceá Theas; **Canolbarth America,** Meiriceá Láir.

Americanaid Meiriceánach *a1.*

Americanwr: Americanes

Meiriceánach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*

amfesur imlíne *b. (gu. ~, ll. -nte)*

amffibiad amfaibiach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*

amffibiaidd amfaibiach *a1.*

amffitheatr amfaitéatar *g. (gu. & ll. -air, gll. ~)*

amgaeedig faoi iamh *y.ardd.*

amgant forimeall *g. (gu. & ll. -mill, gll. ~)*

amgáu (*llythyr*) cur isteach leis *y.b.; (tir, ffermio)* fál a chur timpeall ar *y.e.*

amgen: amgenach (*gwell*) níos fearr *y.a.; (arall)* eile *a3.; (erstaz)* tacair *gu. fel a.*

amgueddfa músaem *g. (gu. & ll. -eim, gll. ~); Amgueddfa Genedlaethol Iwerddon,* Ard-Mhúsaem na hÉireann; **iarsmalann** *b. (gu. -ainne, ll. ~a, gll. ~)*

amgyffred tuiscint *beb. (go. tuig)*

amgyffred tuiscint *b. (gu. -ceana)*

amgylch timpeall *g. (gu. & ll. -pill, gll. ~); O amgylch y lle,* timpeall na háite.

amgylchedd: amgylchfyd timpeallacht *b. (gu. ~a)*

amgylchiad toisc *b. (gu. ~e, ll. tosca); Dyma oedd yr amgylchiadau,* seo mar a tharla.

amgylchynu timpeallú *beg. (go. -llaigh)*

amharchu (*person*) dímheas a chaitheamh ar dhuine *y.e.*

amharchus drochmhúinte *a3.; gan mhúineadh y.a.; Fe wnaeth e siarad yn amharchus â fi,* chaith sé drochmheas liom.

amharod drogallach *a1.; Bod yn amharod i wneud rhywbeth,* drogall a bheith ord rut a dhéanamh.

amharodrydd drogall *g. (gu. -aill);*

leisic *b. (gu. ~)*

amharu dochar a dhéanamh do *y.e.; cur as do y.b.*

amhendant éiginnte *a3.*

amhendant rwydd éiginnteacht *b. (gu. ~a)*

amhenodol éigin *a3.*

amherfaith lochtach *a1.; (gram.) gnáthchaite a3.*

amherffeithrwydd locht *g. (gu. ~a, ll. ~anna) neu ll. ~a*

amhersonol (*gram.*) neamphearsanta *a3.; (berf)* saor *a1.*

amherthnasol nach mbaineann le *y.b.*

amheuaeth amhras *g. (gu. -ais)*

amheus amhrasach *a1.*

amheuthun sármhraith *a1.*

amhleidiol neamhchlaon *a1.*

amhoblog bánaithe *a3.*

amhoblogaidd (*syniad*) nach bhfuil glacadh leis *y.b.; (person)* nach bhfuil grá ag daoine dó *y.b.*

amhosibl do dhéanta *a3.; thar chumas y.a.; Twt, amhosib!* ara, ní féidir! (*i'w osgoi*) dosheachanta *a3.; (i'w wadu)* doshéanta *a3.*

amhriodol mí-oiriúnach *a1.; Roedd ei eiriau yn amhriodol,* ní raibh an focal cuí aige.

amhriodoldeb mí-oiriúnacht *b. (gu. ~a)*

amhrisiadwy domheasta *a3.; thar a bheith luachmhar y.a.; llen. lómhar a1.*

amhrofiadol gan taithí *y.a.; aineoleach a1.; glas a1.*

amhrydlon déanach *a1.*

amhur neamhghlan *a1.*

amhurdeb: amhuredd salachar *g. (gu. -air)*

amhwrsapol gan mhaith *y.a.*

aml minic *adf. & a. (cym. ~e); Yn aml iawn,* go mion minic.

aml... il... *rhag.*

amlder: amldra miniciocht *b. (gu. ~a)*

amledd miniciocht *b. (gu. ~a)*

amlen clúdach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*

amlygryngol ilmheánach *a1.*

amlhau dul i líonmhaireacht *y.b.*

amlicithog ilteangach *a1.*

amlinell imlíne *b. (gu. ~, ll. -nte)*

amlinelliad (*siáp*) fíor *b. (gu. ~ach, ll.*

~acha); imlíne b. (gu. ~, ll. -nte); (crynhoad)

achóimre *b.* (*gu.* ~, *ll.* -rí); (*o stori*)
 creatlach scéil *y.e.*
amlinellu (*crynhoi*) achoimre a thabhairt
 ar *y.e.*; (*paratoi, ffinio*) rianú *beg.* (*go.* -naigh)
amlochrog iltaobhach *a1.*
amlosgfa créamatóiriam *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~ai)
amlosgi créamadh *beg.* (*go.* créam)
amlwg follasach *a1.*; soléir *a1.*;
 feiceálach *a1.*; **Dod i'r amlwg**, teacht chun
 solais; **Mewn lle amlwg**, in áit fheiceálach;
 (*enwog*) cáiliúil *a2.*; **Mae llywodraeth leol**
 yn amlwg, tá rialtas áitiúil go mór chun cinn.
amlwreiciaeth polagamas *g.* (*gu.* -ais)
amlygrwydd clú *g.* (*gu.* ~); cáil *b.* (*gu.* ~e,
ll. ~eanna)
amlygu nochtadh *beg.* (*go.* nocht)
amnaid sméideadh *g.* (*gu.* ~, *ll.* -idte)
amneidio sméideadh ar *y.b.*
amnesia aimnéise *b.* (*gu.* ~)
amod coinníoll *g.* (*gu.* -ill, *ll.* ~acha)
amodol coinníollach *a1.*
amoeba aiméibe *b.* (*gu.* ~, *ll.* -bí)
amper aimpéar *g.* (*gu.* & *ll.* -éir, *gll.* ~)
amrant caipín na súile *y.e.*; (*blewyn*)
 fabhra *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~i)
amrantiad (*ar amrantiad*) i bhfaiteadh na
 súl *y.adf.*; ar chrapadh na súl *y.adf.*
amrediad réimse *g.* (*gu.* ~, *ll.* -sí)
amrwd amh *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* aimhe, *ll.*
 ~a); (*arferion person*) tútach *a1.*
amryddawn ildánach *a1.*; **Mae o'n ddyn**
 amryddawn iawn, tá na seacht mbua áige.
amryfal éagsúil *a2.*; difriúil *a2.*
amryfusedd iomrall *g.* (*gu.* -aill)
amryfuso iomrall a dhéanamh *y.e.*
amryliw ildathach *a1.*
amryw éagsúil *a2.*; difriúil *a2.*
amrywiad athrú *g.* (*gu.* -raithe, *ll.* -ruithe)
amrywiaeth éagsúlacht *b.* (*gu.* ~a, *ll.* ~ai);
 iolarthacht *b.* (*gu.* ~a)
amrywio athrú *beg.* (*go.* -raigh)
amrywiol éagsúil *a2.*
amser *e.* am *g.* (*gu.* ~a, *ll.* ~anna); **Mae'r cloc**
 yn dangos yr amser iawn, tá an clog ar an am
 ceart; **Amser hyn ddoe**, an t-am seo inné;
Mae'r fuwch wedi cyrraedd ei hamser, tá am
 na bó istigh; **Oes gen i amser?** An bhfuil an
 t-am agam?; **Amser cinio**, am dinnéir; (*gram.*
hefyd) aimsir *b.* (*gu.* ~e); **Amser y Nadolig**,
 Aimsir na Nollag; **Yr amser presennol**, an

aimsir láithreach; **Amser a ddengys**, is maith
 an scéalai an aimsir; **tráth** *g.* (*gu.* ~a, *ll.* ~anna;
ll. ~a, *gll.* ~, *mewn rhai ymadroddion*); **Amser**
oedden nhw'n fyw, an tráth a mhair siad;
 (*pwylnt mewn amser*) **taca** *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~i); **O**
gwmpas yr amser hyn, um an dtaca seo; (*oes*)
 linn *b.* (*gu.* ~e); **Yn ein hamser ni**, lenár linn-
 ne; *cys.* nuair *cys.*; **Amser oeddw i yno**,
 nuair a bhí mé ann.
amseriad am *g.* (*gu.* ~a, *ll.* ~anna); **Roedd**
amseriad ei bas yn dda iawn, rinne sé pas
 an-chruinn.
amserlen clár ama *y.e.*
amserlennu socrú clár ama *y.b.*
amserol tráthúil *a2.*; tráthach *a1.*
amseru (*trefnu*) am a shocrú *y.e.*; (*cyfrif*)
 am a áireamh *y.e.*; (*mesur*) tomhas *beg.*
 (*go.* -ais); **Amseru ergyd**, buille a thomhas.
amserydd amadóir *g.* (*gu.* -óra, *ll.* -í)
amsugno sú *beg.* (*go.* súigh)
amwynderau deiseanna *bll.*
amwys débhríoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.*
 -íche, *ll.* ~a)
amwysedd débhríocht *b.* (*gu.* ~a)
amynedd foighne *b.* (*gu.* ~); *C.* foighid *b.*
 (*gu.* ~e)
amyneddgar foighneach *a1.*
an...:am...:af... an...; ain...; do...; éa...;
 ea...; mí...; neamh... *rhag.*
anab míchumasach *a1.*
anabledd míchumas *g.* (*gu.* -ais)
anad thar *ardd.*; **Yn anad dim**, thar aon ní eile.
anadl anáil *b.* (*gu.* -ála, *ll.* -álacha); **Ar ei**
anadl olaf, ar an dé deiridh.
anadlu análú *beg.* (*go.* -laigh); **Anadlu i**
 mewn, anáil a tharraingt.
anadnabyddus anaithnid *a1.*
anaddas mí-oiriúnach *a1.*
anaeddfed anabái *a3.*
anaf:anafiad gortú *g.* (*gu.* -taithe)
anafu gortú *beg.* (*go.* -taigh)
anagram anagram *g.* (*gu.* & *ll.* -aim, *gll.* ~)
anallu míchumas *g.* (*gu.* -ais); caspa
 chumais *y.e.*
analluog neamhoilte *a3.*; míchumasach
a1.
anamddiffynadwy dochosanta *a3.*
anaml annamh *a1.*; **Anaml iawn y bydda'**
 i'n mynd yno, ní théim ann ach go hannamh.
anamlwg míshoiléir *a1.*
anamserol mithráthúil *a2.*

anap:anhap timpiste *b.* (gu. ~, ll. -tí)
anarchiaeth (*anhrefn*) ainriail *b.* (gu. -alach); (*y syniad*) ainrialachas *g.* (gu. -ais)
anarchydd ainrialái *g.* (gu. ~, ll. -aithe)
anarferol neamhghnách *a.* (gug. ~, gub. & cym. -áiche, ll. ~a); **Mae hynny'n anarferol**, ní gnách sin; (*am berson*) duine as an ngnáth.
anatebol neamhfhreagrach *a.*
anatomeg anatamaíocht *b.* (gu. ~a)
anatomegol anatamaíoch *a.* (gug. ~, gub. & cym. -iche, ll. ~a)
anatomegydd anatamaí *g.* (gu. ~, ll. -aithe)
anatomy anatamaíocht *b.* (gu. ~a)
Andes na hAindéis *ll.* (gll. na nAindéis)
andros:andras uafásach *a.*; **Mae o'n andros o gryf**, tá neart uafásach ann; **Roedd o'n andros o lwcus**, bhí an t-ádh dearg leis.
andwyo milleadh *beg.* (go. mill)
andwyol diobhálach *a.*
anecdod staróg *b.* (gu. -óige, ll. ~a, gll. ~); scéilín *g.* (gu. ~, ll. ~í)
aneffeithiol gan éifeacht *y.a.*; lag *a.*; **Ymdrech aneffeithiol**, lagiarracht.
aneglur doiléir *a.*; **Roedd rhywbeth aneglur yn cerdded yn y tywyllwch**, bhí rud le feiceáil ar éigean agus é ag siúl sa dorchadas; **Siarad yn aneglur**, do chuid cainte a shlogadh.
aneirif gan áireamh *y.a.*
anelu díriú *beg.* (go. -igh); (*gwneud am rywle*) déanamh ar *y.b.*
anewog neamhathnid *a.*
aneriach aitheasc *g.* (gu. & ll. -thisc, gll. ~)
anesboniadwy domhínte *a.*
anesmwyth míchompordach *a.*; corrabhuaiseach *a.*
anesmwythder:anesmwythyd corrabhuais *b.* (gu. ~e)
anesmwytho corraí *beg.* (go. -aigh)
anesthesia ainéistéise *b.* (gu. ~)
anesthig ainéistéiseach *a.*
anesthetydd ainéistéisi *g.* (gu. ~, ll. -sithe)
anfad gráiniúil *a.*; urchóideach *a.*
anfadwaith urchóid *b.* (gu. ~e, ll. ~í)
anfaddeuol do-mhaite *a.*
enfantais míbhuntáiste *g.* (gu. ~, ll. -tí)
anfanwl neamhchruinn *a.*
anfarwol buan *a.*; marthanach *a.*
anfarwoldeb *Bib.* neamhbhásmhaireacht *b.* (gu. ~a)
anfarwoli buanú *beg.* (go. -naigh); (*am enw person*) cuimhne duine a bhuanú.

anfedrus neamhoilte *a.*
anfeidrol síoraí *a.*
anferth:anferthol ollmhór *a.*
anfesuradwy dothomhaiste *a.*
anfodlon míshásta *a.*
anfodlonrwydd míshásamh *g.* (gu. -aimh)
anfodd ainneoin *ec.*; **Nid o'i fodd ond o'i anfodd y gwnaeth e'r gwaith**, ní dá dheoin ach dá ainneoin a rinne sé an obair; (*gorfodi*) **O'i fodd neu o'i anfodd**, ar áis nó ar éigean.
anfodddhaol míshásúil *a.*
anfoesgar mímhúinte *a.*
anfoesol mímhórálta *a.*
anfoesoldeb mímhóráltacht *b.* (gu. ~a)
anfon seoladh *beg.* (go. seol); cur chuig *y.b.*; (*drwy e-bost*) seoladh le ríomhphost; **Fe wnaethon nhw anfon am y meddyg**, chuir siad fios ar an dochtuir; **Cafodd ei anfon o'r cae**, cuireadh den pháirc é.
anfonwr seoltóir *g.* (gu. -óra, ll. ~í)
anfri míchlú *g.* (gu. ~)
anfuddiol gan tairbhe *y.a.*
anfwiadol neamhbheartaithe *a.*; de thimpiste *y.e.*; **Fe'i wnaeth yn anfwriadol**, ní d'aon ghnó a rinne sé sin.
anfwytdwy do-ite *a.*
anfynych annamh *a.*
anffaeledig do-earraide *gu. fel a.*; gan locht *y.a.*
anffafriol mífhabhreach do *a.*; droch... *rhag.*; **Adroddiad anffafriol**, drochthuirisc.
anffasiynol neamhfhoirneanta *a.*
anffawd donas *g.* (gu. -ais)
anffodus mí-ámharach *a.*; **Yn anffodus!** faraor!; **Mae hi'n anffodus**, tá an mí-ádh uirthi.
anffodusion na daoine bochta *y.e.*
anffrwythlon (*tir*) neamhthorthúil *a.*; (*person*) aimrid *a.*
anffurfio lot *beg.* (go. loit)
anffurfiol neamhfhoirmeálta *a.*
anffurfioldeb neamhfhoirmeáltacht *b.* (gu. ~a)
anffyddiaeth aindiachas *g.* (gu. -ais)
anffyddiwr aindiagaí *g.* (gu. ~, ll. -aithe)
anffyddlon mídhilis *a.* (gug. ~, gub., ll. & cym. -lse)
anffyddlondeb mídhílseacht *b.* (gu. ~a)
anhaeddiannol éagórach *a.*; **Pryd o dafod anhaeddiannol**, ide béil gan údar.
anhap míthapa *g.* (gu. ~)
anhapus míshásta *a.*; míshona *a.*

- anhawster** deacracht *b.* (*gu.* ~a, *ll.* ~aí)
anhepgor:anhepgorol riachtanach *a1.*
anhraethol thar insint scéil *y.a.*
anhrefn (*mewn gwlad*) ainriail *b.* (*gu.* -alach, *ll.* -alacha); **Creu anhrefn**, rudaí a chur trí chéile; (*terfysg*) círéib *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~eacha)
anhrefnus trí chéile *y.a.*; **Roedd ei waith yn anhrefnus**, ní raibh slacht ar a chuid oibre; **Criw anhrefnus**, dream gan riail.
anhrugarog míthrócaireach *a1.*
anhrwyddedig gan cheadúnas *y.a.*
anhuddo:enhuddo coigilt *beb.* (*go.* coigil)
anhunod neamhleithleach *a1.*
anhunedd neamhchodladh *g.* (*gu.* -ata)
anhwylddeb:anhwylder tinneas *g.* (*gu.* & *ll.* -nnis, *gll.* ~)
anhwylus (*sál*) tinn *a1.*; (*anghyfleus*) mí-oiriúnach *a1.*
anhwylusdod trioblóid *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~í); **Achosi anhwylustod i rywun**, trioblóid a chur ar dhuine.
anhyblyg dolúbtha *a3.*
anhyderus faiteach *a1.*
anhydrin deacair a láimhseáil *y.a.*
anhyddysg gan oideachas *y.a.*
anhyglyw dochloiste *a3.*; dochluinte *a3.*
anhygoel dochreidte *a3.*
anhygyrch iargúlta *a3.*
anhsbys gan ainm *y.a.*
anhywaith doriartha *a3.*
anial bánaithe *a3.*
anialdir:anialwch fásach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)
anian meon *g.* (*gu.* -oin, *ll.* ~ta); mianach *g.* (*gu.* & *ll.* -aigh, *gll.* ~)
anianol nádúrtha *a3.*
anifail ainmhí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -mhithe); (*anwes*) peata *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~í)
anifeilaidd ainmhíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -iche, *ll.* ~a)
animeiddio beochan *b.* (*gu.* ~a); (*cyfrifiadur*) ríomhbheochan *b.* (*gu.* ~)
anlwc mí-ádh *g.* (*gu.* -áidh)
anlwcus mí-ámharach *a1.*
anllad drúisiúil *a2.*; ainrianta *a3.*
anlladrydd drúis *b.* (*gu.* ~e); ainriantacht *b.* (*gu.* ~a)
anllygredig neamhthruaillithe *a3.*; glan *a1.*
anllythrennog neamhliteartha *a3.*; gan léamh gan scríobh *y.a.*
annaearol uafásach *a1.*
annarllenadwy doléite *a3.*
annatod fite fuaite ann *y.a.*
annatodadwy doroinnte *a3.*
annaturiol mínádúratha *a3.*
annealladwy dothuigthe *a3.*
anneallus gan tuiscint *y.a.*
annedwydd míshásta *a3.*
annedwyddwch easaontas *g.* (*gu.* -ais)
annedd áit chónaithe *y.e.*
annefnyddiol gan tairbhe *y.a.*
annel aimsiú *g.* (*gu.* -sithe)
annelwig doiléir *a1.*
anner bodóg *b.* (*gu.* -óige, *ll.* ~a, *gll.* ~)
annerbiniol nach féidir glacadh leis *y.cyplad*
annerch labhairt *beb.* (*go.* -air)
annhebyg neamhchosúil *a2.*
annhebygol andóch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -óiche, *ll.* ~a); drochsheans *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~anna); **Mae'n annhebygol y byddai'n llawn**, ní móide go mbeadh sé lán; **Mae hynny'n annhebygol iawn!** seans ar bith!
annheg míchothrom *a1.*; **Trin person yn annheg**, leatrom a dhéanamh ar dhuine.
annhegwch éagóir *b.* (*gu.* -óra, *ll.* -óracha)
annheilwng suarach *a1.*
annherfynol éigriochta *gu.fel. a.*; gan teorann *y.a.*
annheyrgar mídhílis *a1.*
anniben amscái *a3.*; míshlachtmhar *a1.*
annibendod míshlacht *g.* (*gu.* ~a); **Roedd annibendod mawr yn y lle**, bhí an áit trína chéile.
annibyniaeth neamhspleáchas *g.* (*gu.* -ais)
annibynnol neamhspleách *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -áiche, *ll.* ~a)
Annibynnwr neamhspleách *g.* (*gu.* & *ll.* -áigh, *gll.* ~) *tradd.*
annichon:annichonadwy dodhéanta *a3.*
annichonoldeb:annichonolrwydd dodhéantacht *b.* (*gu.* ~a)
anniddig cantalach *a1.*
anniddigrwydd cantal *b.* (*gu.* -ail)
annidodorol leamh *a.* (*gu.* ~, *gub.* & *cym.* leimhe, *ll.* ~a)
anniddos neamhshócúlach *a1.*
annifyr míthaitneamhach *a1.*; (*person*)

cnádánach *a1*.

annfyrwrch achrann *g.* (*gu.* & *ll.* -ainn, *gll.* ~)

annigonol míshásúil *a2.*; lag *a1.*;

Ymdrech **annigonol**, iarracht an-lag; **Mae fy ngwybodaeth i ohono yn annigonol**, tá easpa colais orm faoi.

annileadwy doscriosta *a3*.

annilys neamhbhairlí *a3*.

annioddefol dofhulaingthe *a3.*; **Problem annioddefol**, fadhb chráite; **Poen annioddefol**, pian thar fulaingt; **Mae'r boi yn annioddefol**, tá an bhoc sin thar a bheith tútach.

anniolchgar míbhuíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.* & *cym.* -íche, *ll.* ~a)

anniolchgarwch míbhuíochas *g.* (*gu.* -ais)

annisgrifiadwy thar insint *y.a.*

annisgwyl:annisgwyladwy gan choinne *y.a.*

anniwair fealltach *a1.*; mígheanmnaí *a3*.

annoeth díchéillí *a3*.

annog:annos (*hwŕjo*) spreagadh *beg.* (*go.* spreag); taobhú (**le**) *beg.* (*go.* -bhaigh); (*cyngchori*) comhairle a chur ar *y.e.*

annuwiol aindiaga *a3*.

annwyd slaghdán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

annwyl ionúin *a1.*; álainn *a1.*; **Mae e'n annwyl iawn i mí**, tá cion mór agam air; (*mewn llythyr*) **Annwyl Syr**, A dhuine uasail; **Annwyl Fadam**, A bhean uasal; **Annwyl Pat**, A Pháid a chara; **Fy nghariad annwyl!** mo ghrá geal!

annymunol míthaitneamhach *a1.*; gránna *a3*.

annynol mídhaonna *a3*.

anobaith éadóchas *g.* (*gu.* -ais)

anobeithio misneach a chailleadh *y.e.*; titim in éadóchas *y.b.*

anobeithiol gan dóchas *y.a.*; (*di-drefn*) níl cuma ná caoi air *y.b.*

anochel:annocheladwy deimhneach *a1*.

anodd deacair *a.* (*gug.* ~, *gub.*, *ll.* & *cym.* -cra); doiligh *a.* (*gu.* ~, *gub.*, *ll.* & *cym.* -lí)

anoethau saothair *g.ll.* (*gll.* -ar)

anogaeth comhairle *b.* (*gu.* ~, *ll.* -lí); spreagadh *b.* (*gu.* -gtha, *ll.* -gthai)

anonest mí-ionraic *a1*.

anonestrwydd mí-ionracas *g.* (*gu.* -ais)

anorac anarac *g.* (*gu.* & *ll.* -aic, *gll.* ~)

anorchfgyol do-chloíte *a3*.

anorfod dosheachanta *a3*.

anorffenedig gan chríochnú *y.a.*; míshlachtmhar *a1*.

anrhaith creach *b.* (*gu.* -eiche, *ll.* ~a, *gll.* ~)

anrheg bronntanas *g.* (*gu.* & *ll.* -ais, *gll.* ~)

anrhegu bronnadh *beg.* (*go.* bronn)

anrheithio creachadh *beg.* (*go.* creach)

anrhydedd onóir *b.* (*gu.* -óra, *ll.* -óracha);

Gradd anrhydedd, céim onórach; **Gradd er anrhydedd**, céim oinigh.

anrhydeddu onóiriú *beg.* (*go.* -igh)

anrhydeddus fiúntach *a1*.

ansad míshocair *a.* (*gug.* ~, *gub.*, *ll.* & *cym.* -cra)

ansathredig glan *a1*.

ansawdd cuma *b.* (*gu.* ~, *ll.* ~i); **O'r ansawdd gorau**, den chéad scoth.

ansefydlog míshocair *a.* (*gug.* ~, *gub.*, *ll.* & *cym.* -cra); malartach *a1.*; **Mae ei sefyllfa waith yn ansefydlog**, níl aon fhostíocht leanúnach aige.

ansefydlogi cur trí chéile *y.b.*

ansicr éiginnte *a3.*; **Bod yn ansicr am rywbeth**, bheith idir dhá chomhairle faoi rud.

ansicrwydd éiginnteacht *b.* (*gu.* ~a)

ansoddair aidiacht *b.* (*gu.* ~a, *ll.* ~ai)

answyddogol neamhoifigiúil *a2*.

ansymudol do-aistrithe *a3*.

Antarctica Antartaice *b.* (*gu.* ~) *e.lle*

anterliwt eadarlúid *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~i)

anterth buaic *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~eanna); (*anterth ei nerth*) barr a mhaitheasa *y.e.*; (*parti yn ei anterth, ayyb.*) faoi lán seoil *y.adf.*

antiseptig *e.* antaiseipteán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~); *a.* antaiseipteach *a1*.

antur (*prosiect*) fiontar *g.* (*gu.* & *ll.* -air, *gll.* ~); (*anturiaeth*) eachtra *b.* (*gu.* ~, *ll.* ~i)

anturiaeth eachtra *b.* (*gu.* ~, *ll.* ~i)

anturiaethus eachtrach *a1.*; eachtrúil *a2*.

anturiaethwr eachtránaí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -aithe); fiontraí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -aithe)

anturio déanamh eachtra *y.b.*

anturus mínsiúil *a2*.

anthem amhrán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

anthropoleg antraipeolaíocht *b.* (*gu.* ~a)

anthropolegydd antraipeolaí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -aithe)

anufudd easumhal *a.* (*gug.* -ail, *gub.* & *cym.* -aile, *ll.* -mhla)

anufudd-dod easumhlaíocht *b.* (*gu.* ~a)

anufuddhau bheith easumhal do dhuine *y.b.*

anuniongyrchol indíreach *a1.*

anwadadwy doshéanta *a3.*

anwadal guagach *a1.*

anwahanadwy do-scartha *a3.*

anwar:anwaraidd barbartha *a3.*

anwareidd-dra barbarthacht *b. (gu. ~a)*

anwareiddiedig barbartha *a3.*

anwariaid barbaraigh *g.ll. (gll. -ach)*

anwastad míchrothrom *a1.*

anwe (*gwehyddu*) inneach *g. (gu. innigh)*

anwedd gal *b. (gu. gaile, ll. ~a, gll. ~); ceo g. (gu. ~, ll. ~nna)*

anweddaidd míchuibhiúil *a2.*

anweddiad ceo *g. (gu. ~, ll. ~nna)*

anwedu galú *beg. (go. -laigh)*

anweddu mínáireach *a1.*

anweledig dofheicthe *a3.*

anwes muirniú *g. (gu. -ithe); Anifail anwes,* peata.

anwesu peataireacht a dhéanamh *y.e.*

anwired bréag *b. (gu. -éige, ll. ~a, gll. ~)*

anwybodaeth aineolas *g. (gu. -ais)*

anwybodus aineolach *a1.; gan eolas y.a.*

anwybyddiad neamhaird *b. (gu. ~e)*

anwybyddu neamhaird a thabhairt ar *y.e.; (gair person) an chluas bhodhar a thabhairt do y.e.; Gwelais i hi ond mi wnes i ei hanwybyddu,* chonaic mé i ach níor lig mé orm é.

anwydog:anwydus (*tueddu i 'w cael neu ei rhoi*) slaghdánach *a1.; (bod yn yr annwyd)* slaghdán a bheith ar *y.e.*

anwyde geanúlacht *b. (gu. ~a)*

anwylo muirniú *beg. (go. -igh)*

anwylyd stór *g. (gu. -óir, ll. ~tha)*

anwylyn muirín *g. (gu. ~, ll. ~í)*

anymarferol míphraiticiúil *a2.; nach bhfuil úsáideach y.cyplad*

anymwybol gan mhothú *y.a.; gan aithne gan urlabhra y.a.*

anynad cruálach *a1.*

anysbrydoledig gan splanc *y.a.; gan inspioráid y.a.*

anysgrifenedig gan scríobh *y.a.*

anystwyth dolúbtha *a3.*

anystyriol gan a bheith groíúil *y.a.; Mae hwnnw'n berson anystyriol,* ar maithe leis féin a bhíonn an duine sin.

anystywallt gan riall *y.a.; achrannach a1.; ábhailleach a1.*

ap Mac (*mewn cyfenw*)

apêl (*cais*) achainí *b. (gu. ~, ll. ~ocha);*

(*cyfraith*) achomharc *g. (gu. & ll. -airc, gll. ~); (atyniad) taitneamh g. (gu. -nimh)*

apelio (*cais*) achainí a dhéanamh ar *y.e.; (cyfraith) achomharc a déanamh y.e.;*

(*hoffter*) taitneamh *beg. (go. taitin)*

Apocalyps Apacailipsis *g. (gu. ~)*

apocaliptaidd apacailipteach *a1.*

Apocryffa Apacrafa *ec.*

apocryfaidd apacrafúil *a2.*

apostol aspal *g. (gu. & ll. -ail, gll. ~)*

apostolaidd aspalda *a3.*

apwyntiad (*penodi*) ceapadh *g. (gu. -ptha);*

(*trefnu*) coinne *b. (gu. ~, ll. -nni)*

apwyntio ceapadh *beg. (go. -adh)*

âr curaíochta *gu. fel a.; (tír) talamh curaíochta.*

ar ar *ardd.* (orm, ort, air, uirthi, orainn, oraibh, orthu); (*safle ac amser*)

Ar y llawr, ar an urlár;

Ar hyn o bryd, faoi láthair;

Ar ôl hynny, tar éis sin;

Bod ar ei hôl hi gyda'r gwaith, bheith chun deiridh leis an obair;

Ar amser, in am;

Dw i ar fin mynd, tá mé ar tí imeacht; (*ying nghanol gweithred*)

Ar fenthyg, ar iasacht;

Ar agor, ar oscailt;

Ar goll, ar iarraidh;

Ar dân, trí thine;

Ar gael, ar fáil;

Ar y gorau, ar an chuid is fearr de;

Ar y lleiaf, ar a laghad;

(*dyled*) **Mae arno fe bunt i mi**, tá punt agam air;

(*iechyd*) **Beth sy'n bod arni?** cad atá uirthi?;

(*cais*) **Crefu ar rywun**, impí ar dhuine;

Ar gyfer y Nadolig, i geomhair na Nollag.

Arab:Arabiad Arabach *g. (gu. & ll. -aigh, gll. ~)*

Arabaid Arabach *a1.*

arabedd deisbhéalaí *b. (gu. ~)*

Arabeg Araibis *b. (gu. ~e)*

Arabia an Araib *b. (gu. na hAraibe); Sawdi-Arabia,* an Araib Shádach.

aradr céachta *g. (gu. ~, ll. ~í)*

aradwr fear céachta *y.e.*

araf mall *a. (gug. ~, gub. & cym. moille, ll. ~a);*

Araf deg! breá bog!; (*clóc*) déanach *a1.*

arafu maolú *beg. (go. -laigh); moill a chur ar y.e.*

arafwch moill *b. (gu. ~e, ll. ~eanna)*

araith óráid *b. (gu. ~e, ll. ~í)*

arall eile *a3.*

aralleiriad (*llafar*) athinsint *b. (gu. ~e, ll. ~í); (ysgrif) athleagan g. (gu. -ain, ll. ~acha)*

aralleirio (*llafar*) athinsint a dhéanamh

y.e.; (*ysgrif*) athleagan a dhéanamh *y.e.*

arallgyfeirio éagsúlú *beg.* (*go.* -laigh)

Aran Árainn *e.ile.*; (*ynysoedd*) Oilcáin Áran

araul griannmhar *a.l.*

arbed (*arian*) coigilt *beb.* (*go.* coigil); (*amser*

hefyd) spárail *beb.* (*go.* ~); (*arbedion*)

coigilteas *g.* (*gu.* -tis); (*arbedion cost*)

laghdú ar chaiteachas *y.b.*

arbediád sábháil *b.* (*gu.* -ála)

arbelydru ionradú *beg.* (*go.* -daigh)

arbenigedd:arbenigrwydd

speisialtacht *b.* (*gu.* ~a); saineolas *g.* (*gu.*

-ais); saincheardaíocht *b.* (*gu.* ~a)

arbenigo speisialtóireacht a dhéanamh

y.e.; dul le saineolaíocht *y.b.*;

sainstaidéar a dhéanamh ar ábhar *y.e.*

arbenigol sain... *rhag.*; **Gwybodaeth**

arbenigol, saineolas.

arbenigrwydd *gw.* **arbenigedd**

arbenigrwr saineolaí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -aithe);

speisialtóir *g.* (*gu.* -óra, *ll.* ~í)

arbennig speisialta *a.3.*; **Arbennig o dda**,

go han-mhaith.

arbrafw triail *b.* (*gu.* -alach, *ll.* -alacha);

(*cemeg*) turgnamh *g.* (*gu.* & *ll.* -aimh, *gll.* ~)

arbrofi triail *beb.* (*go.* ~)

arbrofol trialach *a.l.*; mar thriail *y.a.*

Arctig (*cefnfor*) an tAigéan Artach *e.ile*

arch cónra *b.* (*gu.* ~, *ll.* ~í); (*Noa*) áirc Naoi

arch... ard... *rhag.*

archaeoleg seandálaíocht *b.* (*gu.* ~a)

archaeoleg seandálaíoch *a.* (*gug.* ~, *gub.*

-íche, *ll.* ~a)

archaeologydd seandálaí *g.* (*gu.* ~, *ll.*

-aithe)

archangel ardaingeal *g.* (*gu.* & *ll.* -gil, *gll.*

~)

archdderwydd ard-draoi *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~the)

archddug ard-diúc *g.* (*gu.* & *ll.* -úic, *gll.* ~)

archeb ordú *g.* (*gu.* -daithe, *ll.* -duithe)

archebu ordú *beg.* (*go.* -daigh)

archesgob ardeaspag *g.* (*gu.* & *ll.* -spaig,

gll. ~)

archfarchnad ollmhargadh *g.* (*gu.* -aidh,

ll. -aí)

archif:archifdy cartlann *b.* (*gu.* -lainne, *ll.*

~a, *gll.* ~)

archifydd cartlannaí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -aithe)

archoffeiriad ardsagart *g.* (*gu.* & *ll.* -airt,

gll. ~)

archoll créacht *b.* (*gu.* ~a, *ll.* ~aí)

archwaeth goile *g.* (*gu.* ~, *ll.* -lí); **Colli**

archwaeth, easpa goile.

archwiliad (*peiriant neu berson*) scrúdú *g.*

(*gu.* -daithe, *ll.* -duithe); (*dogfen*) iniúchadh

g. (*gu.* -chta, *ll.* -chtaí)

archwilio scrúdú *beg.* (*go.* -daigh); (*awdit*)

iniúchadh *beg.* (*go.* -úch)

archwiliwr iniúchóir *g.* (*gu.* -óra, *ll.* ~í)

ardal ceantar *g.* (*gu.* & *ll.* -air, *gll.* ~)

ardalydd marcas *g.* (*gu.* & *ll.* -ais, *gll.* ~)

ardystiad dearbhú *g.* (*gu.* -bhaithe, *ll.*

-bhuithe)

ardystio dearbhú *beg.* (*go.* -bhaigh)

arddangos taispeáint *beb.* (*go.* -áin)

arddangosfa taispeántas *g.* (*gu.* & *ll.* -ais,

gll. ~)

arddegau déaga *ec., ll.*; (*person*) déagóir

g. (*gu.* -óra, *ll.* ~í)

arddel admháil *beb.* (*go.* -mhgh);

(*perthynas*) gaol a mhaíomh le *y.e.*

arddeliad fuinneamh *g.* (*gu.* -nnimh)

ardderchog sármhaith *a.l.*

ardderchogrwydd glóir *b.* (*gu.* ~e)

arddodiad réamhfhocal *g.* (*gu.* & *ll.* -ail,

gll. ~)

arddull stíl *b.* (*gu.* ~e, *ll.* ~eanna)

ar-ddweud deachtú *beg.* (*go.* -taigh)

arddwrn:garddwrn rosta *g.* (*gu.* ~, *ll.* ~í);

caol na láimhe *y.e.*

aredig treabhadh *beg.* (*go.* treabh)

areithio labhairt *beb.* (*go.* -air); óráid a

thabhairt *y.e.*; óráidíocht *b.* (*gu.* ~a);

aitheasc *beg.* (*go.* ~)

areithiwr óráidí *g.* (*gu.* ~, *ll.* -dithe)

aren duán *g.* (*gu.* & *ll.* -áin, *gll.* ~)

arestio gabháil *beb.* (*go.* gabh)

arf arm *g.* (*gu.* & *ll.* airm, *gll.* ~); (*stór arfau*)

armlann *b.* (*gu.* -ainne, *ll.* ~a, *gll.* ~)

arfaeth ceapadh *g.* (*gu.* -ptha); **Beth sydd yn**

yr arfaeth, an rud atá i ndán.

arfaethedig (*cynllun*) leagtha amach *y.a.*;

i ndán *y.adf.*

arfaethu ceapadh *beg.* (*go.* ceap); (*wedi ei*

arfaethu) ordaithe *ab.*

arfbais armas *g.* (*gu.* & *ll.* -ais, *gll.* ~)

arfer *be.* cleachtadh *beg.* (*go.* cleacht); **Dod i**

arfer á pheth, dul i gcleachtadh ar rud; **Mae e**

wedi hen arfer, tá seanchleachtadh aige air;